



LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL INFORMACIJOJE APIE MOKYMO PROGRAMOS „ASMENYBĖS AUGIMO GRUPĖS“ PASLAUGAS GALIMAI IŠREIŠKIAMO PAŽEMINIMO, PANIEKINIMO NEGALIOS PAGRINDU TYRIMO

2017 m. birželio 30 d. Nr. (17)SI-13)SP-62

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba (toliau – Tarnyba) 2017 m. gegužės 17 d. gavo informaciją apie interneto tinklalapyje www.augimogrupes.lt publikuojamą informaciją apie mokymo programos „Asmenybės augimo grupės“ vykdytojų teikiamas paslaugas – mokymus verslo įmonėms (toliau – informacija apie paslaugas). Informacijoje apie teikiamas paslaugas skelbiama: „jeigu išmoksite rasti kontaktą ir susitarti su žmogumi, turinčiu sunkų protinį ir fizinį neįgalumą, jautriai reaguojantį į apsimetinėjimą, baimę, nepasitikėjimą ir mėginimą įtikti, tuos pačius įgūdžius pritaikysite bendraujant su sudėtingais klientais ar vadovaujant dideliame kolektyvui“. Šioje informacijos apie paslaugas dalyje, nurodant, jog asmenys su negalia yra nelygiaverčiai bendravimo partneriai, dėl to bendravimas su jais yra komplikuoatas ir išskirtinis kaip ir bendravimas su sudėtingais klientais, įžvelgtinas asmenų su negalia pažeminimas, paniekinimas bei visuomenės nuostatų formavimas, kad dėl negalios asmuo yra menkesnis už kitą.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė A. Skardžiuvienė (toliau – lygių galimybių kontrolierė), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 24 str. 3 d., 2017 m. gegužės 18 d. sprendimu Nr. (17)SI-13 pradėjo tyrimą savo iniciatyva dėl galimo Lygių galimybių įstatymo 8 str. 2 p. pažeidimo.

Vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 30 str. 2 d., lygių galimybių kontrolierė 2017 m. gegužės 19 d. raštais Nr. (17)SI-13)S-307 ir Nr. (17)SI-13)S-308 „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į „Asmenybės augimo grupės“ mokymų programos projektų vadovę J. T. (toliau – ir projektų vadovė) bei autorę ir trenerę B. G. (toliau – ir trenerė ir autorė), prašydama informuoti, kas yra paslaugų, nurodytų informacijoje apie paslaugas, teikėjas. Taip pat prašydama nurodyti juridinio asmens pavadinimą ir adresą bei asmenų, organizuojančių, vykdančių paslaugų teikimą, vadovaujančių

paslaugų teikimui vardus ir pavardes bei adresus; kas ir kieno nurodymu paskelbė informaciją apie paslaugas; koks informacijoje apie paslaugas nurodytų teiginių, susijusių su asmenimis turinčiais negalią, skelbimo tikslas. Taip pat paprašyta pateikti kitą su tyrimo esme susijusią reikšmingą informaciją ir įrodymus.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

Projektų vadovė J. T. bei autorė ir trenerė B. G. 2017 m. gegužės 24 d. raštu „Dėl informacijos pateikimo“ (toliau – atsakymas) informavo, jog mokymų programos „Asmenybės augimo grupės“ paslaugų teikėjas yra fiziniai asmenys, veikiantys pagal verslo ir individualios veiklos pažymėjimus: autorė ir trenerė, veikianti pagal verslo pažymėjimą, ir projektų vadovė, veikianti pagal individualios veiklos pažymėjimą (toliau kartu – Paslaugų teikėjos). Paslaugų teikėjos interneto tinklalapyje www.augimogrupes.lt paskelbė informaciją apie paslaugas, kurios apima įvairius verslo subjektams organizuojamus mokymus, įskaitant ir mokymų programą „Asmenybės augimo grupės“. Skelbimo, kuriuo buvo paskelbta informacija apie paslaugas, tikslas - motyvuoti žmones dalyvauti įvairiose mokymosi ir saviugdos programose bei paaiškinti, kaip veikia Paslaugų teikėjų mokymo programose deklaruojami principai.

Paslaugų teikėjų atsakyme nurodoma, kad Tarnyba atkreipė Paslaugų teikėjų dėmesį į paskelbtą frazę, kuri, kaip išaiškėjo, gali būti įvairiai interpretuojama, tame tarpe ir klaidingai, kadangi jokie Paslaugų teikėjų organizuojami renginiai ir mokymai niekaip nežemina, neniekina, neriboja jokių asmenų teisių ir neteikia privilegijų, o kaip tik skatina bendravimą, bendradarbiavimą, neigiamų nuostatų ir stereotipų apie socialinę atskirtį patiriančias grupes griovimą.

Paslaugų teikėjos, atsižvelgusios į Tarnybos atkreiptą dėmesį, interneto tinklalapyje www.augimogrupes.lt paskelbtoje informacijoje apie paslaugas minima frazė pakoregavo, kad ji tiksliau išreikštų Paslaugų teikėjų siekiamą paskelbti mintį: „< > jeigu Jūs išmoksite bendrauti ypatingai nuoširdžiai, įsiklausydami ir prisiderindami prie pašnekovo, be jokio išankstinio nusistatymo, „pozos“ ar kaukės su žmonėmis, kurių siunčiami komunikaciniai signalai labai skiriasi nuo jums įprastų, jūsų įgytas patyrimas persismelks į visas bendravimo sritis“. Atsakyme patikslinama, kad bet kokios interakcijos mokymų metu savaime gilina visų, bendravime dalyvaujančių abiejų pusių, turimus įgūdžius. Skirtingi komunikaciniai signalai apima visas skirtybes bendraujant, siunčiant ir priimant komunikacinius signalus.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

1. Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar informacijoje apie paslaugas nebuvo išreiškiamas pažeminimas, paniekimas negalios pagrindu ir ar nebuvo formuojamos visuomenės nuostatos, kad dėl negalios asmuo yra menkesnis už kitą, t. y., ar Paslaugų teikėjos nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 str. 2 p. kuri nustato, kad, įgyvendindamas lygias galimybes, paslaugų teikėjas, nepaisydamas negalios, privalo, suteikdamas vartotojams informaciją apie paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad šioje informacijoje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas negalios pagrindu ir nebūtų formuojamos visuomenės nuostatos, kad dėl šio požymio asmuo yra menkesnis už kitą.

Pažymėtina, jog tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija pačia bendriausia šio žodžio prasme reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors požymių. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama, kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius.

Pamatinius Lietuvos valstybės ir visuomenės gyvenimo aspektus reglamentuojančio įstatymo – Lietuvos Respublikos Konstitucijos – 29 str. nurodoma, jog žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Asmenų lygybės principas yra konstitucinės žmogaus prigimtinės teisės būti traktuojamam vienodai garantija. Šis principas įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai. Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas pažeidžiamas, kai tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, yra kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimtys skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisintinas. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama, kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas Nr. 17/97).

Lygių galimybių įstatymo 8 str. 2 p. nurodoma, jog gyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, privalo užtikrinti, kad šioje informacijoje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekinimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu ir nebūtų formuojamos visuomenės nuostatos, kad dėl šių požymių asmuo yra pranašesnis ar menkesnis už kitą.

Pabrėžtina, jog pagal Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija) 15 str. 1 d., niekas negali būti kankinamas ar su niekuo negali būti žiauriai, nežmoniškai ar žeminančiai elgiamasi ar taip baudžiama. Visų pirma nė su vienu asmeniu, be jo laisvo sutikimo, negali būti atliekami jokie medicinos ar moksliniai bandymai.

Tyrimo metu nustatyta, jog 2017 m. gegužės 17 d. interneto tinklalapyje www.augimogrupes.lt buvo publikuojama informacija apie paslaugas, kurią paskelbė Paslaugų teikėjos. Informacijoje apie paslaugas skelbiama: „jeigu išmoksite rasti kontaktą ir susitarti su žmogumi, turinčiu sunkų protinį ir fizinį neįgalumą, jautriai reaguojantį į apsimitinėjimą, baimę, nepasitikėjimą ir mėginimą įtikti, tuos pačius įgūdžius pritaikysite bendraujant su sudėtingais klientais ar vadovaujant dideliame kolektyvui“. Šioje informacijos apie paslaugas dalyje, nurodant, jog asmenys su negalia yra nelygiaverčiai bendravimo partneriai, dėl to bendravimas su jais yra komplikuoatas ir išskirtinis kaip ir bendravimas su sudėtingais klientais, išvelgtinas asmenų su negalia pažeminimas, paniekinimas bei visuomenės nuostatų formavimas, kad dėl negalios asmuo yra menkesnis už kitą.

Pabrėžtina, jog šiame kontekste asmenys su negalia įvardijamai ne kaip lygiaverčiai bendravimo partneriai, bet kaip mokymų (tyrimų) priemonė, kuria pasinaudojus galima įgyti bendravimo įgūdžių su kitais asmenimis (neturinčiais negalios). Konstatuotina, jog tokia Paslaugų teikėjų pateikta informacijos apie paslaugas forma yra žeminanti ir niekinanti asmenis su negalia ir formuoja visuomenės nuostatas, kad dėl negalios asmuo yra menkesnis už kitą. Taip pat šie Paslaugų teikėjų veiksmai laikytini nesuderinamais ir su Konvencijos 15 str. 1 d. įtvirtinta apsauga nuo žeminančio elgesio.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 10 str., lygių galimybių pažeidimu laikomas šiame įstatyme nustatytų pareigų nevykdymas ar netinkamas jų vykdymas ir draudimų nesilaikymas.

Konstatuotina, jog Paslaugos teikėjos, tinkamai nevykdydamos Lygių galimybių įstatymo 8 str. 2 p. įtvirtintos pareigos, pažeidė lygias galimybes.

Paslaugų teikėjos, atsižvelgdamos į lygių galimybių kontrolierės 2017 m. gegužės 19 d. raštus Nr. (17)SI-13)S-307 ir Nr. (17)SI-13)S-308 „Dėl informacijos pateikimo“, pakoregavo informacijos

apie paslaugas turinį, pašalindamos jos dalį, kurioje išreiškiamas asmenų su negalia pažeminimas, paniekimas bei visuomenės nuostatų formavimas, kad dėl negalios asmuo yra menkesnis už kitą.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 17 str. ir 29 str. 2 d. 6 p.,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Įspėti „Asmenybės augimo grupės“ mokymų programos projektų vadovę J. T. bei autorę ir trenerę B. G. dėl padaryto pažeidimo.

2. Su sprendimu supažindinti „Asmenybės augimo grupės“ mokymų programos projektų vadovę J. T. bei autorę ir trenerę B. G.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė